

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

De Balista, XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

munum interemit, ¹ quum ei nihil aliud objiceretur præter filii Herodis delicias. ² Dicitur autem primum cum Zenobia consensisse, quæ ferre non poterat ut privignus ejus Herodes priore loco quam filii ejus Herennianus & Timolaus, principes dicerentur. Sed hic quoque spurcissimus fuit. quare imperator appellatus per errorem, brevi à militibus pro suæ luxuriæ meritis interemptus est.

³DE ⁴BALISTA, XVII.

¹⁸ **D**E hoc utrum imperaverit, scriptores inter se ambigunt. Multi enim dicunt, Quieto per Odenatum occiso, Balistæ veniam datam: ⁶ tamen eum imperasse, quod nec Gallieno, nec Aureolo, nec Odenato se crederet. Alii asserunt, privatum eum ⁷ in agro

invidia, imperatorem optimum interemit.] E Zonara discis occisum Odenatum non à consobrino, sed à fratris filio. causam etiam illatæ necis inde cognoscas.

SALMASIUS.

¹ *Quum ei nihil aliud objiceretur præter filii Herodis delicias.] Quum ei nihil aliud objiceret præter filii Herodes. ita libri omnes: qui nec vocem delicias agnoscunt. forte: nec ulla re alia ductus, nisi damnabili invidia, imperatorem optimum interemit, quum ei nihil aliud objiceret, præter filium Herodem.*

² *Dicitur autem primum cum Zenobia consensisse.] Melius: dicitur autem primum cum eo Zenobia consensisse. vel: primum ei Zenobia consensisse.*

CASAUONUS.

³ *DE BALISTA.] Græci fere Βαλίσταν vocant nummi BALISTAM. sed liquidam in hoc nomine geminatam habent omnes versus de Ballista Virgilii præceptore.*

GRUTERUS.

⁴ *Balista.] Pal. Vall. sta: infra tamen semper Ballista, per duplex ll.*

SALMASIUS.

⁵ *De hoc utrum imperaverit.] De hoc utrum imperaverit. Pal. & ed.*

⁶ *Tamen eum imperasse.] Et tamen eum imperasse, quod nec Gallieno nec Aureolo, nec Odenato se crederet.*

⁷ *In agro suo quem apud Daphnen comparaverat, interemptum.] Daphnidem non Daphnen constanti lectione retinent libri. Spartianum etiam memini Daphnidem hanc Daphnen vocare in vita Cassii: Avidio Cassio legiones Syriacas dedi disfluente luxuria, & Daphnidum moribus agentes. ita enim eo loci veteris editio cum Palatino præferbat. quod ibi cum essem, minime attendi. amantur autem hunc typum in plebique urbium & locorum nominibus enuntiandis veteres, sed & magis provincialium. nam Attidem pro Attica dixerunt: Perfidem: Arcadem pro Arcadia: Nomadem pro Numidia. Permessidem Martialis pro Permessio:*

Quid tibi cum Cirrha, quid cum Permessida?

sic Pimpleidem, pro Pimplea idem. Synnas quoque urbs apud eundem, quæ τὴ Συνασσα Græcis:

Quid

agro suo quem ' apud Daphnem sibi compararat, interemptum. ' Multi & sumpfisse illum purpuram, & more

Quod Phrygia Symas, Africa quod Nomias tulit.

ita Daphnis, ἀρτί & δάφνης. nobilissimam autem illam & decantatissimam olim luxuriæ deliciarumque fama Daphnen hodie NERO appellat, propter aquarum, quibus scater abundantiam. νεγν enim Græcis est aqua: sed Græcis vulgaribus & barbaris. quam vocem non libenter audio doctissimos viros, à Syriaca vel Hebræa origine deducere. sane pura Græca est, ab antiquissima usque Græcia, ad hanc semibarbaram, quæ νεγν appellat, quod illa vetus, νεγν appellat. νεγν autem pro νεγν, ut νεγν pro ξηγν, & alia ejusmodi infinita. δάφνη vero quod est humidum & aquaticum, Νηρός aquarum Deus indigeratus est prisca Græcis, & Νηρός nymphæ in aquis degentes. νεγν Ionicum est. vulgare νερόν. Helych. νεγν, σίηγν, κέρημα, τολήσμεγν, νεγν. Lycophon:

--- ἐν χθονὸς νεγνὸς μυχῶς.
Grammatici: νεγνὸς μυχῶς, κερύκερος exponunt. at νεγνὸς dixit Sophocles: Νεγν νεγνὸς ἢ κερύκερα κερύκερα ποτὲ. nam νεγνὸς & νεγνὸς idem est, & ab eadem origine. νέω enim νεῶ est nato, νέω, νεῶ & νεγνὸς. quod recentiores νεγνὸς appellarunt, ut ξεγνὸς ξηγρὸν. nec dubium est quin illud deliciofum Antiochiæ suburbium inde sit nuncupatum, NERO, quasi, νεγνὸν vel νεγνὸν. quod aquarum fontiumque scaturiginibus totus ille locus amœnus, irriguus esset. νεγνὸν enim vel νεγνὸν humidum & irriguum significat Græcis etiam non barbaris: hodiernis autem pro ipsa aqua sumitur.

CASAVBONVS.
1 Apud Daphnem s. Scripti, & editi multi, apud Daphnidem.

GRUTERUS.

1 Apud Daphnem.] Pal. Daphnidem.

SALMASIUS.

2 Multi & sumpfisse illum purpuram & Romano more imperasse, exercitum duxisse.] Quid erat Romano more imperare? Palatinus codex heic legit: multi & sumpfisse illum purpuram, ut more Romano imperaret, exercitum duxisse & de se plura promississe dixerunt. vetus editio hoc tantum mutat quod habet: Romano more imperare. ex quo imperasse fecerunt recentiores editores. hi fuerunt corruptionis gradus. legendum igitur fuerit: multi & sumpfisse illum purpuram ut Romano more imperaret, & exercitum duxisse, & de se plura promississe dixerunt. purpuram insigne fuisse Romanorum imperatorum à nemine ignoratur, & qui imperium sumerent, purpuram quoque sumere solitos. sed & purpuram sumere idem erat quod imperium sumere. in Gordianis: Gordianum proconsulem reclamantem & se terræ affligentem, opertum purpura imperare coegerunt. & primo quidem inuitus Gordianus purpuram sumpserat: postea vero quam vidit, neque filio, neque famulo id tutum esse, volens suscepit imperium, ubi vides imperium suscipere & purpuram sumere, idem valere. cur igitur tanquam novum & inusitatum, aut quasi peculiare notat in hoc Ballista Trebellius quod purpuram sumpserit, hac etiam, quare sumpserit, addita ratione, ut Romano more imperaret? quo enim alio more quam Romano imperaret, qui Romanum imperium arripserat? aut quo alio habitu incederet, quam qui proprius erat imperatoris Romani? an alio modo putamus imperasse, aut alio vestitu usos esse istos omnes triginta tyrannos qui in diversis orbis partibus imperante Gallieno imperium arripuerunt? omnes cum imperio purpuram quæ imperii insigne erat, sumpfisse,

more Romano imperasse, exercitum duxisse, & de se plura promississe dixerunt: occisum autem per hos quos Aureolus miserat ad comprehendendum Quietum Macriani filium, quem prædam suam esse dicebat.

Fuit

psisse, minime dubitandum. hinc in tumultuariis imperatorum creationibus legimus sublatam aliquando de vexillis purpuram à militibus, aut è simulacris deorum direptam, cum alia ad manum non esset qua humeros eorum advelarent quibus imperium deferebant. infra de Celso: *Celsum imperatorem appellaverunt peplo dea cælestis ornatum. Vopiscus in Saturnino qui in Ægypto imperium sumpsit: deposita purpura ex simulacro Veneris, cyclade uxoria militibus circumstantibus amictus & adoratus est. idem in Probo scribit appellatum eum esse imperatorem à militibus, ornatum etiam pallio purpureo quod de statua templi oblatum est. putavi diu verba ista, ut Romano more imperaret, ex marginali glossa in contextum fuisse recepta: quam glossam scilicet aliquis adscripserat ut explicaret quid esset purpuram sumere. hoc probet qui volet. nunc in alia sum sententia. sic enim infra de Herenniano & Timolao: quorum nomine Zenobia usurpato sibi imperio diutius quam feminam decuit Remp. obtinuit, parvulos Romani imperatoris habitu proferens purpuratos, eosdemque adhibens concionibus. purpura igitur indutum esse, galeatum ad conciones militares procedere, exercitum ducere, de more sunt imperandi Romano. infra de Zenobia: vixit regali pompa. more magis Persico adorata est: more regum Persarum convivata est. more Romano ad conciones galeata processit cum limbo purpureo. ita enim distinguendus ille locus, qui vulgo pessime acceptus est ab interpolationibus. & male inde expositus. orientales autem illi reguli, Parthorumque reges non militares habebant conciones, nec exercitus ducebant, sed Satrapis suis ducendos committebant. quæ omnia scilicet*

Romani imperatores ipsi facere consueverant, quorum & peculiaris propriaque fuit purpura. hinc Ballistam hoc loco ut Romano more imperaret & purpuram sumpsisse, & exercitum duxisse dicit Trebellius.

1 *Ad comprehendendum Quietum Macriani filium.* Palatinus Macrini hoc loco exhibet. ante notavimus Zonaram, Macrianum filium, patrem Macrinum vocare.

2 *Quem prædam suam esse dicebat.* Nunquam fuit quin suspectam haberem hanc lectionem: nec enim videbam quamobrem Quietum hunc prædam suam esse diceret: me non vanum suspicionis fuisse ostendit mihi postea Palatinus liber, in quo plenis & minime dubiosis litteris exartum offendi: quem perdam suam esse dicebat. quæ scriptura primo aspectu pæne me in stuporem dedit, propter illius quam præferbat tam inusitata & inaudita, tamque mirifica dictionis novitatem. hanc alius, certo scio, quasi quoddam monstrum horruisset, perendumque istum perdam censuisset, vel saltem pro mendosa habuisset & contempnisset. ego ubi eam diligentius & attentius considerare cœpi, & probam esse vocem Latinamque, & bona ratione factam comperi, & quod magis ad rem facit etiam hujus loci sensui de significatione valde aptam & convenientem. perda à perdo, qui perdit vel perditor. ut scriba à scribo, qui scribit, o ppa-
 Φδς. sic perda, o φδοφδς. sic à conventio, hic conventa: ab advenio, advenia à transfugio, hic transfuga: incola ab incolò. sic confida à confido qui confidit. quæ vox in Isidori Glossis legitur. sic à subdico quod est secundo loco dico. hic subdica, secundarius vel qui secundas agit. Glossæ: secundarius, subdica

Fuit vir insignis, eruditus ad gerendam Rempubl. in consiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in provisione annonaria singularis. Valeriano sic acceptus ut eum quibusdam literis hoc testimonio prosequutus sit: *Valerianus Ragonio Claro praefecto Illyrici & Galliarum. Si quid in te bona frugis est, quam esse scio, parens Clare, disposi-*

ὑποκρίτης. à perda compositum officii-
perda in Catonis distichis. Isidorus in
Glossis officiperdam qui laboris sui re-
munerationem non habet. ad ver-
bum est perda officii, qui officium nem-
pe suum perdit. frequens hæc forma
est in compositis & valde usitata. *here-
dipeta* est petra vel petitor hereditatis.
pinguenda, nugarum venditor: *cibici-
da*, ciborum cada. sic *homicida*, *parri-
cida*, ab eodem. jam nemo igitur po-
test dubitare quin perda rectum sit
pro perditore. nunc restat videndum
quem locum heic possit habere cum
ista significatione. dicit heic Trebel-
lius ab Aureolo missos homines esse
ad comprehendendum Quietum Mac-
riani filium, quem perdam suum esse
dicebat. perdam suum, hoc est, perdito-
rem suum, ἢ *ἑαυτῆς λυμεῶνα*, ἢ *ἑαυ-
τῆς φθορίας*, ideo vocabat hunc Qui-
etum Macriani filium Aureolus, quod
Macrianus ejus pater, & Macrianus
item frater ad perdendum se cum
magno exercitu venissent, quos ta-
men conflictu habito vicit per Do-
mitianum ducem quemdam suum.
Macrianus enim cum Macriano &
Quieto filiis factus imperator, reli-
cto in Oriente Quietu, cum altero fi-
lio Macriano contra Gallienum &
Aureolum venit, & cum Aureolo in
Illyrico congressus victus & interem-
ptus est, & quadraginta quinque mil-
libus militum spoliatus quos secum
ducebat. Vide Trebellium in Gallie-
no & Macrianis. hinc perdam suum
Quietum esse dicebat Aureolus,
quod per eum patremque ejus & fra-
trem non steterit quo minus perde-
retur; quod ex illis fuit qui perdere

ipsum voluerunt. perda igitur ὁ φθο-
ρός, ὁ λυμεῶν. Sophocles:
*Καὶ τί μὲ τὸ δόχη, μήτ' ἀγωνάρεχα
πνῆς
Θήσσο' Ἀχαιοῖς, μήθ' ὁ λυμεῶν ἰ-
μός.*
μήθ' ὁ λυμεῶν ἰμός, nec perda meus. ita
vocat Ulysses Ajax. quare ita vocet,
minime obscurum. ut autem hoc lo-
co *praedam* pro *perdam* reposuerant ho-
mines imperiti, sic eodem plane ge-
nere corruerunt Juvenalis locum ex
Sat. xi. *praeda* pro *perda* substituendo.
ita enim legi debet apud Juvenalem
*Interea Megalesiaca spectacula mappæ
Idem sollempne colunt similiq; triumpho
Perda caballorum prætor sedet.*
perdam caballorum prætorem vocat Sa-
tyricus, qui in Circensium editio-
nem multos curules equos impen-
deret, & perderet. notum est quanta
magnificentia ludos celebrare soliti
fuerint prætores, quantisque studiis,
& sumptuum profusionibus compa-
randos equos curules ad muneris e-
ditionem curaverint. vel unius Sym-
machi aliquor epistola lecta quamli-
bet hujus moris imperitum possunt
peritum reddere. perda igitur cabal-
lorum prætor eleganter dicitur qui
multorum equorum dispendio ac
deperditione circensium ludorum e-
ditionem celebrat. multi enim equi
frangebantur iisdem circensibus. ve-
tus interpret: *aut ideo praeda dixit quo-
niam multi equi frangebantur iisdem circen-
sibus. perda etiam videtur ille legisse
non praeda. quod hæc ejus interpre-
tatio satis arguit. at praeda, ut vulgo
excusum est, aut prado, prorsus ine-
ptum est.*

Tom. II.

V Dispen

¹ dispositionem Balistæ prosequere. ² Hac in forma Remp. vides, ut nec ille provinciales gravet, ³ ut illic equos contineat ubi sunt pabula, illic annonas militum mandet ubi sunt frumenta: non provincialem, non possessorem cogat illic frumenta ubi non habet, dare, illic equum ubi non potest, pascere: nec est ulla alia provisio melior quam ut in locis suis erogentur quæ nascuntur, ne aut vehiculis aut sumptibus Rempubliam gravent. Galatia frumentis abundat, referta est Thracia, plenum est Illyricum: illic pedites collocentur. quanquam in Thracia etiam equites sine noxa provincialium hyemare possint. Multum enim ex campis fœni colligitur. ⁴ Jam ubi laridum, jam cetera species in his danda sunt locis in quibus affatim redundant.

CASAU BONUS.

¹ Dispositionem Balistæ prosequere.] Hoc est, provisionem annonariam, ut modo dixit. vide ad Gordianum tertium.

³ Ut illic equos contineat, ubi sunt pabula, illic annonas militum mandet, ubi sunt frumenta.] In utroque Codice multa in hanc rem sancuntur: duces & tribuni ex incommodis provincialium commoda sua captabant. Tacitus in vita Agricola: Frumenti & tributorum auctoritatem, æqualitate munerum mollire, circumcisit quæ in quaestum reperia, ipso tributo gravius tolerabantur: namque per ludibrium assidere clausis horreis, & emere ultro frumenta ac vendere pretio cogebantur: desertoria itinerum, & longinquitas regionum indicibatur, ut civitates à proximis hibernis in remota & arida desererent: donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucrosum fieret.

SALMASIUS.

¹ Dispositionem Balistæ prosequere. Hac in forma Remp. vides, ut nec ille.] Nihil heic sani. nec sententia, nec verba constant. quod opera & ingenio correctorum ut sciatur esse factum, proponam veterem scripturam, quæ in optimis membranis ita cubat: dis-

positionem Balistæ prosequere. his Remp. in forma vides. nec utile provinciales non gravet, &c. quæ sunt corruptissima, sic tamen ut desperata proflus non sint. perparva enim mutatione sana omnia me præstaturum confido, hoc modo: si quid in te bona fugis est, quem esse scio, parens Clave, dispositionem Balistæ prosequere Rempubliam informare. contineat ut ille provinciales non gravet? ut illic equos contineat ubi sunt pabula? neminem ita cæcum esse arbitror, ut non te, & τὸν τὴν, τὴν τὸν, qui veram hanc esse lectionem non agnoscat.

⁴ Jam ubi laridum, jam cetera species.] Vet. ed. jam ibi laridum, at Palat. jam in laridum. omnino scribendum, jam laridum, jam cetera species in his danda sunt locis, in quibus affatim redundant.

GRUTERUS.

¹ Dispositionem Balistæ prosequere.] Pal. dispositionem Balistæ prosequere.

² Hac in forma Remp. vides, ut nec ille provinciales gravet.] Palat. his Remp. in forma vides, nec utile provinciales non gravet. forte aliquid occultatur ulceris gravioris.

⁴ Jam ubi laridum.] Pal. jam in laridum. media vox fortasse utrobique vacat.

dant. Quæ omnia sunt Balistæ consilia, qui ex quaque provincia unam tantum speciem præberi iussit, quod ea redundaret, atque ab ea milites submoveri: id quod publicus est decretum. Est & alia ejus epistola qua gratias Balistæ agit: in qua docet sibi præcepta gubernandæ Reipubl. ab eodem data: gaudens quod ejus consilio nullum adscriptitium, id est vacantem, haberet, & tribunum nullum stipatorem qui non vere pugnaret. Hic igitur vir in tentorio suo cubans, à quodam gregario milite Odenati in Gallieni gratiam dicitur interemptus.

1 Quod ea redundaret.] Sic & Palatini sed melius fuerit, qua redundaret; ut & supra, qua nascuntur, ubi & vulgo, que nascuntur.

4 Nullum stipatorem qui non vere pugnaret.] Adhæserim potius Palati. in quo amplius, nullum stipatorem qui non vere aliquid ageret; nullum militem qui non vere pugnaret.

CASAUBONUS.

2 Nullum adscriptitium, id est vacantem.] Exposuimus ad Alexandrum Severum. In lege secunda Cod. Ut dignitatum ordo seruetur, enumerantur sigillatim gradus quinque illustrium personarum. primus est eorum qui in actu positi illustres peragunt administrationes; secundus, vacantium præsentium in comitatu principis; tertius, vacantium absentium; quartus, honoratiorum præsentium; quintus, honoratiorum absentium. Ex his intelligimus quantopere multiplicata fuerint post hunc imperatorem nomina dignitatum.

SALMASIUS.

2 Nullum adscriptitium id est vacantem habet.] Vetus editio: nullum adscriptitium. vocat autem Trebellius vacantem, quem Spartianus vacantivum. sic præsens, præsentivus. jacens, jacentivus. unde jacentivæ arbores in veteribus legibus. istos vacantes vel vacantivos vel adscriptos, Græci ὑποκατακτάς appellant, quod supernumerarii es-

sent, nec munere aut actu fungerentur. sic vacantivam vel vacantiam Latini veteres saburram vocabant. Glossæ nomicæ βακχῆτια, ἀπέσπῆρα. in aliis Glossis, βακχῆτια pro βακχῆτια perperam scribitur. quod vacaret, nec vere navem oneraret, ut merx & embole vel entheca navis, quæ proprie onus dicebatur. adscriptum autem quod habet heic vetus editio pro adscriptitium, ita etiam in vita Alexandri scriptum habetur: nec quemquam passus est esse in Palatinis nisi necessarios homines: iurejurando denique constrinxit ne quem adscriptum id est vacantem haberet, ne annonis remp. gravaret.

3 Et tribunum nullum stipatorem qui non vere pugnaret.] Palatinus habet amplius; & tribunum nullum stipatorem qui non vere aliquid ageret, nullum militem qui non vere pugnaret. Tribunus vacans qui non vere aliquid ageret, sed principi stipatoris obsequium præberet. miles vacans qui non vere militaret, sed ad obsequium deputaretur legatorum, ducum vel tribunorum vel etiam militum principalium. de quibus nos a libi plura.

5 A quodam gregario milite Odenati in Gallieni gratiam dicitur interemptus.] Cur non potius in Odenati gratiam, siquidem hic miles, qui eum occidit, Odenati fuit? vetus editio legit, à quodam gregario milite, in Odenati & Gallieni gratiam dicitur interemptus. quod prope modum verum esse arbitros.

emptus. De quo ipse vera non satis comperi, idcirco quod scriptores temporum de hujus præfectura multa, de imperio pauca dixerunt.

'DE VALENTE, XVIII.

19 **H**ic vir militaris, simul etiam civilium virtutum gloria pollens, proconsulatum Achaiae² dato à Gallieno tunc honore gubernabat: ³ quem Martianus vehementer reformidans, simul quod in omni genere vitæ satis clarum norat, simul quod inimicum sibi esse invidia virtutum sciebat, misso Pisone nobilissimæ tunc & consularis familiæ viro, interfici præcepit. Valens diligentissime cavens & providens, neque aliter sibi posse subveniri existimans, sumpsit imperium, ⁴ & brevi à militibus interemptus est.

'DE VALENTE SUPERIORE, XIX.

20 **F**uit & Valens superior, & bene venit in mentem. **F**ut quum de hoc Valente loquimur, etiam de illo Valen-

CASAUBONUS.

1 DE VALENTE.] Huic cognomen erat Thessalonico, auctore Marcellino libro XXI. plura de eo initio libri de Gallieno.

3 Quem Martianus vehementer reformidans.] Libro superiore de Martiano quodam egimus: sed non hic de illo agitur: apparet enim ex ejusdem libri principio scribendum esse *Macrianus*. sic recte mox in Pisone.

6 Fuit & Valens superior.] De hoc supra egimus inter principes post Gordianum III.

GRUTERUS.

3 Quem Macrianus vehementer.] Sic & Pal. non Martianus, ut editi.

SALMASIUS.

2 Dato à Gallieno tunc honore gubernabat.] Vetustæ membranæ: dato à Gal-

lieno tunc honore. honore pro honore. hoc bonus enim dicebant, & hic honor: ut hoc adus, adoris: & hic ador, adoris. secunda producta. sic hoc decus, & hic decus. optimæ Glossæ: bonus, honor, ἄριστος, ἄριστος, ἀριστοῦ.

3 Quem Martianus vehementer reformidans.] Indubitanter legendum est quem *Macrianus* reformidans. atque ita Palatinus.

4 Et brevi à militibus interemptus est.] Interferunt vocem membranæ: & brevi à militibus vi interemptus est. fonte: à militibus suis interemptus est.

5 DE VALENTE SUPERIORE. Fuit & Valens superior.] Delendus hoc etiam loco titulus, & una serie continuandum & legendum: VALENS SUPERIOR. Et bene venit in mentem, ut quum de hoc Valente loquimur, etiam de illo Valente